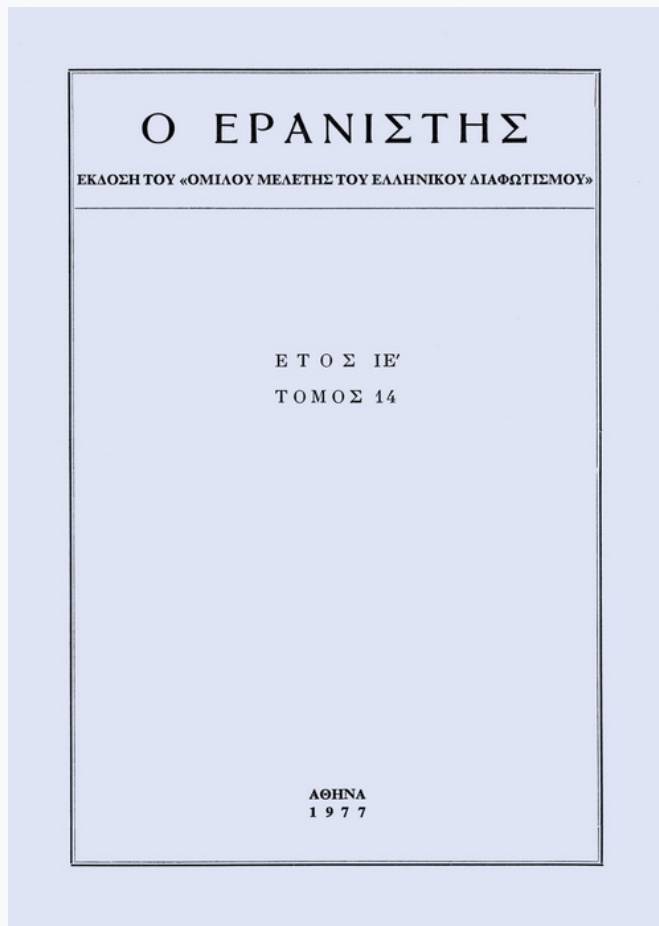

The Gleaner

Vol 14 (1977)

Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου»

Γιάννης Καράς

doi: [10.12681/er.372](https://doi.org/10.12681/er.372)

To cite this article:

Καράς Γ. (1977). Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου». *The Gleaner*, 14, 69–76. <https://doi.org/10.12681/er.372>

ΕΝΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΟ ΕΝΤΥΠΟ
Η «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΝΟΣ ΓΡΑΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΣ ΣΜΥΡΝΗΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ»

Προσθήκη στην «Ελληνική Βιβλιογραφία» και σχόλιο

* **A 1591** — Ἐξάιρσεις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου. Ἔτος Β'. Τμῆμα Α. Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου. Πρὸς τὸν Α.Δ. εἰς Βιένναν. ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Ἄνάτυπο 0,250×0,392, σσ. 1-4. (Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση, ἐδῶ, στίς σ. 73-76).

Καταλογογραφώντας τὴ βιβλιοθήκη ποῦ ὁ κύριος Ἀλέξ. Θ. Μπενάκης δώρησε τελευταῖα στὸ Κ.Ν.Ε. τοῦ Ε.Ι.Ε., εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἔρθω καὶ πάλι σ' ἐπαφὴ μ' ἓνα σημαντικό κείμενο τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰώνα, μ' ἓνα κείμενο ποῦ, μὲ τὴ μορφή τοῦ αὐτοτελοῦς ἐντύπου, ἐλάμβανε ἀπ' τὴν «Ελληνικὴ Βιβλιογραφία» τῶν Γκίνη - Μέζα.

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἐντυπο μὲ δική του σελιδαρίθμηση, 1 - 4, ἀνάτυπο ἀπ' τὸν Β' τόμο, ἔτος 1811-1812, τοῦ περιοδικοῦ Fundgruben des Orients (Ἀνατολικά Μεταλλεῖα) τῆς Βιέννης, σσ. 101 - 104 καὶ ποῦ ὁ Ν.Α. Βέης ἔκανε εὐχρηστο στοὺς μελετητὲς τῶν σχολικῶν πραγμάτων τῆς Σμύρνης ἀναδημοσιεύοντάς το ὁλόκληρο¹.

Ἡ «Ἐπιστολὴ» ἔχει τρεῖς ταυτόχρονες, σ' ἀπόσταση μερικῶν μόλις μηνῶν, ἐκδόσεις: στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», αὐτοτελῶς σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ τοῦ 1812²· στὸν τελευταῖο χωρὶς τίς πλούσιες ὑποσημειώσεις ποῦ τὴ συνοδεύουν στίς δύο ἄλλες δημοσιεύσεις τῆς.

Διακρίνουμε ἀπ' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ στοιχεῖο, μιὰ προσπάθεια πλατιᾶς προβολῆς, ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοπέδου τῶν κοραϊστῶν, τῆς νέας, νεωτεριστικῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα σὲ μιὰ περίοδο διαμάχης μεταξύ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, διαμάχης γιὰ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἑνὸς πνεύματος ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς παιδείας μὲ βάση τὰ δεδομένα ποῦ ἔρχονταν ἀπ' τὴ «φωτισμένη

1. Βλ. Ν.Α. Βέης, *Συμβολὴ εἰς τὰ σχολικὰ πράγματα τῆς Σμύρνης*, «Μι-

κρᾶσιατικὰ Χρονικά» τ. Α', 1938, σσ. 210 - 217. 2. σσ. 30 - 34.

Ευρώπη». Γι' αυτό και τὸ θέμα τοῦ παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς, που σημειώνεται μὲ τ' ἀρχικὰ «Α.Δ.» καὶ τοῦ ἀποστολέα πού, στὰ «Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα» καὶ στὸ ἀνάτυπο φέρεται ὡς «Β» καὶ στὸν Λόγιο Ἐρμῆ ὡς «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος», ἀποκτᾶ δευτερεύουσα καὶ μᾶλλον φιλολογικὴ σημασία. Δὲν θὰ ἐπιμείνω, γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, στὸ θέμα αὐτὸ καὶ περιορίζομαι σὲ ὀρισμένες μόνον σύντομες σκέψεις.

Ὁ παραλήπτης, πού προφανῶς ἔχει γράψει καὶ τὶς ὑποσημειώσεις, πρέπει νὰ εἶναι λόγιος τοῦ κύκλου τῶν κοραϊστῶν, ἄνθρωπος μὲ πλατὺ πνευματικὸ ὄριζοντα, μὲ μιὰ εὐρύτερη γνώση τῶν σχολικῶν πραγμάτων ὄχι μόνον στὴ Σμύρνη καὶ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὶς Παρίστριες Ἡγεμονίες. Τὸ νῆμα αὐτὸ τῆς σκέψης μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸν Δημήτριο Ἀθανασίου, ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, γνωστὸ ἀπ' τὶς ἀξιόλογες μελέτες πού δημοσίευσε στὸν Λόγιο Ἐρμῆ, ἐγκαταστημένο ἀπ' τὶς ἀρχές τοῦ ΙΘ' αἰῶνα στὴ Βιέννη, ὅπου πρκακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας. Ὁ Ν. Α. Βέης θεωρεῖ πὼς πίσω ἀπ' τὰ ἀρχικὰ «Α.Δ.» πρέπει νὰ κρύβεται ὁ Ἀναστάσιος Δουδούμης γνωστὸς ὅμως μόνον σὰν συνδρομητῆς διαφόρων ἔργων καὶ πωλητῆς βιβλίων, ἄνθρωπος ἄρα μικροτέρας πνευματικῆς ἀκτινοβολίας πού οἱ γνώσεις του ἴσως νὰ μὴν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ γράψει τὶς ὑποσημειώσεις ἀλλὰ κι οὔτε νὰ εἶναι αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖο θὰ ἀπεθύνονταν ἡ ἐπιστολὴ πού γράφεται μὲ τὴ μορφή τῆς ἀπάντησης σ' ἐρωτήσεις τοῦ παραλήπτη γιὰ τὴ Σχολὴ τοῦ Κούμα καὶ τοὺς δασκάλους τῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τὸν ἀποστολέα θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω κι ἐδῶ μιὰ διαφορετικὴ ἀπ' τὸν Ν. Α. Βέη γνώμη. Ἀλλὰ πρῶτα μιὰ παρένθεση: Στὸ ἐπόμενο δεκαπενθήμερο τεῦχος τοῦ Λόγιου Ἐρμῆ³, δημοσιεύεται γράμμα τοῦ Κ. Μ. Κούμα, ἀναφερόμενο στὸ κείμενο αὐτό. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἤδη φράση τοῦ γραπτοῦ αὐτοῦ τοῦ Κούμα, «τὴν ἀπὸ τὰ Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐξαίρεσιν περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου ἀνέγνωσα κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας», συμπεραίνουμε:

Πρῶτον ὅτι ἡ «Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου», μὲ τὴ μορφή τοῦ ἀνάτυπου («ἐξαίρεσιν») κυκλοφόρησε στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ταυτόχρονα μὲ τὶς δύο ἄλλες καὶ ὅτι τὸ ἀνάτυπο αὐτὸ ἔχει ὑπ' ὄψη του ὁ Κούμας. Καὶ δεύτερον ὅτι ὁ ὅρος «ἐξαίρεσιν» εἶναι ἀντιγραφὴ ἀπ' τὴν κεφαλίδα τοῦ ἀνάτυπου: «Ἐξαίρεσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου» κι ὄχι μετάφραση ἀπ' τὸν Κούμα τοῦ γερμανικοῦ ὄρου *Auszug* ὅπως ὑπέθεσε

ὁ Ν. Α. Βέης⁴ ὁ ὁποῖος φαίνεται πῶς δὲν εἶχε ὑπ' ὄψη του τὸ ἀνάτυπο.

Μὲ τὸ γραπτό του αὐτὸ ὁ Κούμας ἔρχεται νὰ ἐκθειάσει τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» πού τὸν θεωρεῖ «φιλογενέστατο καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωτὴν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ γένους». . . (ἀξιέπαινον διὰ τὸν ἀγαθὸν ζῆλόν του), νὰ ἐπικυρώσει ὡς ἀληθῆ κι ἀκριβέστατα τὰ ὅσα λέγονται ἐκεῖ καὶ νὰ κάνει ὀρισμένες γενικεύσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχολικὰ πράγματα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γενικὰ στὸν ἐλληνικὸ χῶρο. Αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ γραφόμενα ἀπ' τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» ὅτι ἔφθασε στὴ Σμύρνη ἀπ' τὴν Ὀδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης καὶ τίς ἀκριβεῖς λεπτομέρειες πού μᾶς δίνει γιὰ τὴ Σχολή, πράγμα πού μαρτυρεῖ μιὰ μεγαλύτερη χρονικὴ παραμονή του ἐκεῖ, γεγονὸς τὸ ὁποῖο δὲν τὸ κρύβει κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἐπιστολογράφος, ὀδηγοῦν κι ἐδῶ τὸ νῆμα τῆς σκέψης στὸ ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἶναι μᾶλλον κάποιος δάσκαλος ἢ ὑποδιδάσκαλος τῆς Σχολῆς ἢ, γιὰτι ὅχι, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κούμας. Ἐξ ἄλλου ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἐνισχύει ἔμμεσα τὴν ἀντίληψη αὐτὴ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀκριβῶς τὴν ἀποκρούει. Γράφει: «ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλου νὰ νομισωσιν, ὅσοι τὴν ἴδωσι, γέννημα, ἢ ἰδικόν μου, ἢ τινος τῶν συναδέλφων μου διδασκάλων τοῦ Γυμνασίου, κρίνω διὰ πολλοὺς λόγους ἀναγκαῖον. . .». Ὅσο γιὰ τὴν εἰκασία τοῦ Ν. Α. Βέη πῶς ὁ «Β» μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου θεωρῶ πῶς ἔχει ἐναντίον της τὰ ἐξῆς: τὸ 1811 ὁ Βασιλείου δὲν ταξίδευσε ἀπ' τὴν Ὀδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης στὴ Σμύρνη καὶ πόσον μᾶλλον δὲν παρέμεινε ἐκεῖ ἓνα μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα. Βρίσκεται τὴν περίοδο αὐτὴ στὴ Βιέννη. Ἐξ ἄλλου κι ἂν ἦταν ὁ Βασιλείου γιὰτι ν' ἀλλάξει τὸ «Β» τῶν «Ἀνατολικῶν Μεταλλείων» καὶ τοῦ ἀνάτυπου στὸ «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος» τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ ἐφ' ὅσον καὶ τὰ τρία ἔντυπα — ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ δύο μὲ τὴν ὑπογραφή «Β» — κυκλοφοροῦν περίπου ταυτόχρονα καὶ στὴν ἴδια πόλιν καὶ ἀπευθύνονται, κατὰ πρῶτο λόγο, στὸ ἴδιο κοινὸ πού θὰ τὸν εἶχε κιόλας ἀναγνωρίσει;

Βεβαίως, ὅπως τονίσαμε καὶ παραπάνω, τὸ ἔλο θέμα τοῦ ἀποστολέα (ὅπως καὶ τοῦ παραλήπτη) εἶναι περισσότερο φιλολογικὸ καὶ λιγότερο οὐσίας. Κι αὐτὸ γιὰτι, ἄσχετα ἂν εἶναι δάσκαλος τῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα ἢ ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἢ ἀκόμη ὁ Βασιλείου ἢ, κι ἀκόμη παραπέρα, ἂν εἶναι φτιαχτὴ ἢ «Ἐπιστολὴ» στὴ Βιέννη καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς ἔβαλαν ἀπὸ κάτω τὸ Β(Βιέννη;) πού ὁ Γαζῆς, γιὰ λόγους πού δὲν

4. ὁ.π., σ. 218, σμ. 3.

μπορούμε τώρα ν' ανιχνεύσουμε τὸ ἄλλαξε στὸν Ἑρμῆ, αὐτὸ πὸ εἶναι βέβαιο εἶναι πὼς εἶναι γραμμένη ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ κύκλου τοῦ Κοραῆ πὸ μὲ τὴν ταυτόχρονη τριπλῆ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ, ἐπιθυμοῦν νὰ προβάλλουν μὲ κάθε μέσον τὸ νεωτεριστικὸ ἔργο πὸ εἶχε ἀρχίσει, μέσα ἀπὸ μύριες δυσκολίες, νὰ παίρνει σάρκα καὶ ὀστά στὴ Σμύρνη (ὅπου τότε δίνονταν μιὰ καίρια μάχη μεταξὺ νέου καὶ παλίου) καὶ νὰ ὑπερφραλαγγίσουν, μὲ ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις, τοὺς ἀντιπάλους τους, πού, ὅπως γνωρίζουμε, εἶχαν ἀρκετοὺς ὀπαδοὺς στὴν αὐστριακὴ πρωτεύουσα, ἀλλὰ καὶ γενικότερα στοὺς κύκλους τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ εἶχαν ἤδη ἐναντιωθεῖ στὸ πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ.

Τέλος, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἰδιαίτερη σημασία πὸ ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἢ «Ἐπιστολή», ἢ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», θέτει ὑπὸ μελέτη κι ἓνα ἄλλο θέμα πὸ δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος ἀλλὰ καὶ οὔτε πρόθεσή μας νὰ τὸ ἐξετάσουμε τώρα: τὸ θέμα τῶν ξένων ἐφημερίδων πὸ οἱ Ἕλληνες τῆς Βιέννης διάβαζαν. Γιατὶ ἡ δημοσίευση τῆς «Ἐπιστολῆς» στὰ ἑλληνικὰ σὲ μιὰ ξενόγλωσση ἐφημερίδα δὲν στοχεύει ἀσφαλῶς τὸ ντόπιο ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς Βιέννης ἀλλὰ τὰ μέλη τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς παροικίας πὸ τότε ξεπερνοῦσαν τὶς 4.000⁵.

Γιάννης Καρᾶς

5. Ὁ Ν.Α. Βέης, ὁ.π., σ.σ. 193-195
δημοσιεύει κατάλογο τῶν Ἑλλήνων

συνδρομητῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ
"Fundgruben des Orients".

Ἐξαιρέσις τοῦ περιοδικῆ συγγράμματος, Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφουμένου.

Ἐτος Β. Τμήμα Α.

Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου.

Πρὸς τὸν Α. Δ. εἰς Βιένναν, ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Δι' ἄλλης μου ἐπιστολῆς σ' ἐφάνερασα περιστατικῶς τὸν ἀπ' Ὀδησσοῦ εἰς Βυζάντιον, εἰς καιρὸν χειμῶνος, δευτέρου μὲν διαπλῶνον μου, τὴν ἐκεῖ τριήμερον διατριβήν, τὴν ἐδῶσε κατευδιδόν μου, ἔτι τὴν εἰς τὸν τόπον τούτων ἐυαρέσυσίν με. Ἡ ἐυαρέσυσις αὕτη δὲν ἤλαττώθη, φίλε μου, παντάπασιν εἰς τὴν ἕως τὰρα ἐντάλῃ διαμονήν μου. Ὁ χειμὼν εἶναι ἰδῶ μετριώτατος, συγκρινόμενος μάλις πρὸς τὸν τῆς Ἀδριακῆς, τῆς ὀκείας ἢ ἄνοιξος αὕτη εἶναι τῷ χειμῶνος τῆς Σμύρνης χειμῶνοσθετέρα. Ἀναντιρρήτως σήμερον ἠδελος φθόνῃς τὴν εὐτυχίαν μου, εἰς, βρεχόμενος ἴσως αὐτόθι, ἠχαιοισιζόμενος, ἢ τρέμων ἀπὸ τοῦ ψύχους ἢ τὸν παγετὸν, ἐμείδωναι τίσον ἐπιφύσασα ἐγὼ, περιπατῶν εἰς τὴν παραθαλασσίαν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῆ Μάλῃτος Ἰοταμοῦ, πανήγυριν ὀφθαλμῶν ἔχων ὅποιον αὐτόθι ἰδέσποτε ἔχετε. Ἡμέραι Ἀλκυονίδες, ἢ θαλάσσια λειοκύμων, ἢ γῆ κατάγραφος ἀπὸ ἄνθη, ἀμυλωμένα εἰς τὴν καλλονὴν μὲ τὴν ἀμίμητον πόσιν. Δένδρα πολλά ἔτι παντάπασιν, τὰ μὲν φαίβαλλῃ, τὰ δὲ ἤδη μὲ ἄνθη σολιζόμενα, ἢ ἐκ μέσων αὐτῶν λιγυρὰ ἀνθῶν ἄσματα. Αἱ δὲ ἀκαλαὶ τῷ ζεφύρῳ τριζῆ, συμμέτρος ἀναψύχουσαι τὸ ποιεῖν, ἄλλοι ἀποδεικνύουσι τὴν τῷ λαμπροτάτῃ ἡλίῳ ἀκτίνα. Καὶ ἢ ἐκ τῆς ἀφθορίας δὲ κατὰ ταύτην τὴν χώραν ἠδονὴ δὲν εἶναι ὀλίγη. Ἐδῶ εὐρίσκεις πολλὰ ἔτι καλὰ, ὅσα τρέφει γῆ ἢ θάλασσα. Πρὸ πάντων ὅμως μ' εὐφραίνει τὸ τῶν ὀπωρῶν γένος, αἱ ὅσαι θανμασίως προλαμβάνουσι τὸν σπυρῆ τῆς καρπογονίας ἐκάστου καιροῦ. Παρήλθον ἤδη ἡμέραι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα, ἀφ' ἧραγον καίμας χλωρῶς ἢ καλῆς. Μὲ παρηγοροῦσι δὲ εἰς ὑπερβολὴν ἢ τὰ χρυσοῖδῃ ἠεροκαλά, ἢ αἱ σφυλαί, τὰς ὅσας ἠελλας νομίζω, ὅτι τὰρα ἰδρέφοντο ἐκ τῆς ἀμπελοῦ οἱ πωλοῦντες. Ταῦτα, φίλε, συντόμως τὰ κατ' ἐμὲ.

Οἱ δὲ διδάσκαλοι, ὃ, τε Κ. Μ. Κομῆς ἢ ὁ Οἰκονόμος, περὶ τῶν ὀπωρῶν κυρίως καὶ μίθως ἐρωτᾷς, ἐξ-ακαλουθούσι, τὴν ὀκείαν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἤρχισαν πολλῶν ἢ καλῶν μαθημάτων διδασκαλίαν εἰς τὸ ἰδιαιτέρον μὲν τῷ Κέμα λαγόμενον, κυρίως δὲ ὅν κοινὸν τῆς Σμύρνης Γυμνασίου, ὡς παρὰ τῆς κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν Σμυρναίων ἢ τινῶν εἰς Σμύρνην παρεπιδημούντων φιλικῶν φιλοτίμως συντηρούμενον. Λέγεται ἰδιαιτέρον πρὸς ἀντιδιαβολὴν τοῦ μόνου ἐνιαυτοῦ ἕνα διαρκέσαντος κοινῶν Γυμνασίου, τὸ ὅσον εὐσκαπὸς ἐπειδὴν ὀφθαλμῶς, ἢ ἢ σκευωρία τινῶν κατηργήσεν, ὡς παρητῶν, ἀφ' οὗ σώζεται ἢ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῷ διδασκάλῳ Χρυσόθῳ καλαῖα Σχολῆ. (α)

Τὸ νόμιμον εἶναι, ὅτι οἱ τότε καταβούντες τῷ Γυμνασίου καὶ ἀποκαλούτες τὴν φιλοσοφίαν ἢ τὴν Μαθηματικὴν ἰδελθρίας διδασκαλίας, ἢ γυμνάσματα τάχα ἀσυμβίβαστα εἰς τὴν παρῶσαν τῷ ἔθους πολιτικὴν κατάστασιν, διὰ νὰ καταβάλλωσι διὰ τῶν τοιούτων σικκοφαντιῶν τὰς ἀντιπολιτευόμενας κρεσσάτας, τὰς ἢ το Γυμνάσιον συνείσαστα, ὀνειδίζόμενοι πανταχῶθεν διὰ τὴν τριούτην κακότητα ἢ ἀσθένειαν τῆ Ἐλληνικῆ ὀνόματος κατάρτησιν, ἄδοσι παλιφίαν, ἢ ἔφεραν εἰς τὴν καλαῖαν Σχολὴν διδασκαλοῦ φιλοσοφίας ἢ Μαθηματικῆς τὴν Θεοφίλον, (β) μαθητὴν τῷ Βενιαμίν, τελειοποιθέντα εἰς Ἰταλίαν ἢ εἰς Παρίσις. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκταλέ. σματα τῆς ἐνεργουμένης ἀναγεννήσεως τῶ Γραικῶν! Ταῦτῃ ἢ τῷ κοινῶ γνῶμῃ (l'esprit public) τὴν ὀπίσω βιάζεται ἕκαστος νὰ σέθεται.

Μὴ νομίζω δὲ, ὅτι ἢ σύστασις τῷ Θεοφίλῳ εἰς τὴν καλαῖαν Σχολὴν φέρει τινὰ καλῶσιν εἰς τὸ ἰδιαιτέρον τῷ Κέμα Γυμνασίου· διότι εἰς τὴν τοῦ φοιτῶσιν, ὡς ἢ πρότερον, ὑπὲρ τὰς 150 μαθητῶς. Καὶ μὲν Κέμας διδάσκει ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1810 τὴν Φυσικὴν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτῷ ἐκδόσεως Σειρῆς τῶν Μαθηματικῶν ἢ Φυσικῶν Ἰεραγματειῶν, ἢ τὴν Μεταφυσικὴν τῷ Σοῦβι εἰς τὰς τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἀκρωμένους, ἐπὶ τῷ Στοιχείῳ τῆς Μαθηματικῆς εἰς κλάσιν μαθητῶν ἄλλων. Ὁ δὲ Οἰκονόμος (γ) δὲ μὲν κλάσιν μαθητῶν, ἀχολομένους εἰς τὴν Ἐλληνικὴν γλῶσσαν, διδάσκει Θεοκιδῆν ἢ Ἡρόδοτον ἢ τὰς Παρὰλλήλους Βίβας τῷ Πλατάρχει ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐκδόσεως τῷ δαιμονίῳ Κοραῖ, βοηθεῖ δὲ ἢ τὴν παρῶσαν τῶν ἐπιτημῶν, διδάσκων τὰς τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ τὰ φιλοσοφικὰ ἀκταλέστας, Λογικὴν ἢ Γεωγραφίαν, τὰς δὲ μεγαλητέρας ἐκ τῶν μαθητῶν διδάσκει τρεῖς τῆς ἑβδομάδος τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἐρμηνεύει εἰς αὐτὸς κατὰ τὸ παρὸν τὰς Βίβας Κορᾶ

ηγήδης Νέωτος. Τὸς δ' ἄλλας μαθητὰς, κατὰ βαθμὸν τῶν διδάξειών των, διδασκασίαν ἐρέξεν τέσσαρες ἐποδοδίσκαλοι, Ἀποστόλιος Σμυρναῖος, Ἰωάννης Πελοποννήσιος, Ἀλεξάνδρος Ἰβραήμιος, καὶ Δημήτριος Θεσσαλός. Πρὸς δὲ τὸς μικροὺς μαθητὰς διδασκασίαν ἔπαυε τῆς ἐθνομῆδος, παρεκτὸς τῆς ἱερᾶς καθήκοντος, καὶ πρακτικῆς διέξεως τῶν Γεωγραφικῶν πινάκων, μάλιστα τῆς Ἑλλάδος, συνιδεμένη μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἰεραρίας αὐτῆς, μεταφρασθεῖσαν καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς εἶδος χαρτοποικίαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου εἰς τὴν Αὐστριακὴν Βιέννην κατὰ τὸ 1807 ἔτος.

Εἰς τὰς ἀναγνώσεις συρρέεισι πάσης τάξεως ἀδελφικοὶ, καὶ πολλοὶ τῶν ἀλλογενῶν ἑσκακίαν, καὶ τισὶς τῶν πρῶην συνεργησάντων εἰς τὴν καθάρσει τῆς Γυμνασίου τῆς κοινότητος. Πολλοὶ δὲ τῶν μαθητῶν κραύττεστον θαυμασίως, μάλιστα περὶ τὴν σύνθεσιν τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης (δ). καὶ ἂν οἱ Σμυρναῖοι ἂν ἀπεκλύσασαι συνεισφέρουσαι διὰ τὴν συντήρησιν τῆς Γυμνασίου, εἶναι ἐλπιδες ΕΚ ΤΗΣ ἸΩΝΙΑΣ ΝΑ' ΛΑ' ΜΨΗ ΠΑ' ΛΙΝ ἈΔΡΟΤΕΡΟΝ ΤΟ ΦΩΣ Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν διδασκαλίαν τῆς Φυσικῆς συνίδευσιν πολλὰ πειράματα διὰ τῶν ἀξιολογητέραν τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῆς ὀργάνων. Παρεκτὸς δὲ τῶν μαθητῶν, ἠδυνόμενοι καὶ ἄλλοι τῆς Σμυρναῖος κἀταίκοι νὰ βλέπωσι τοιαῦτα περιέργα πράγματα, ὡς αἰσθάνεται ἀξιολογῶν τι πείραμα, συντρέχουσι τῶσιν, ὅσες δὲν χωρεῖ ἡμεῖς ἀλλή τῆ Γυμνασίου Στοά. Κατὰ τὴν καὶ Ἰανουαρίῳ, ἐπειδὴ ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ταύτατος ἀναλύσεως, συνήλθον πλῆθος πολλὸν, καὶ ἶδον με θαυμασμοῖν τὰς ιδιότητας τῆ ὑδρογονικῆ ἀέρος, ἐνδὸς τῶν συστατικῶν μερῶν τῆ ὕδατος, καὶ μετ' ὀλίγας τάλιν ἡμέρας ἐξέστησαν, ἰδόντες τὰς τῆ ἑξυγονικῆς, καὶ ὅτι χαλκὸν ἐμβληθεὶς εἰς αὐτὸν, ἐκείν τὰχιστα μετ' ἐπιποτάτην καὶ ταχυτάτην φλόγα.

Εἰς τὰς πρὸ ὀλίγῳ γενόμεναι δημοσίας ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, παρεκτὸς πολλῶν κλήθους τῶν κατὰικων τῆς πόλεως ταύτης Γραικῶν, παρεβῆθη πολλῶσιν καὶ ὁ τῆς Αὐστριακῆς αὐλῆς Ἐκπαιδευτικὸς Ἰεροδότης (ἀνὴρ σφοδρὸς, καὶ περὶ τὴν Μαθηματικὴν μάλιστα δόκιμος) καὶ προβαλὼν τινὰς Μαθηματικὰς καὶ Μιχαηλικάς ἀπορίας, ἔλαθεν ἐντελῶς ἱκανοποιητικὰς ἀποκρίσεις καὶ λύσεις, καὶ ἐθαύμασε τὴν ἐμμάθεισιν τῶν Γραικῶν νεολόγων.

Λυτῆται ἦδη ἡ Σμύρνη, σερεμένη τὸν ῥηθέντα Ἐκπαιδευτικὸν τῆς Αὐστριακῆς Ἐπιτροπῆς Ἰωσὴφ, ἄνδρα καλοκἀγαθὸν καὶ φιλόκαλον, δαίφταντα καὶ πρὸς τὸ ἰδιαιτέρον τῆ Κέρας Γυμνασίου ἐξαιρετοῦ ἔννοιαν καὶ ὑπεράσπιστον· ἐλπίζει ὅμως καὶ ἡ πόλις εἰς τὸ Γυμνάσιον, ὅτι θέλωσιν εὐρεῖ πειρῶσιν προτερήματα καὶ διαθέσιν εἰς τὸν ἀποδοχὸν τυ.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν ἐξαφωνήθησαν παρὰ τῶν εὐδοκίμησάντων λόγῳ ἀρετῆς καὶ εἰς ὕψος Καραϊκῶν, καλῶς συντεταγμένοι, σκοποὶ ἔχοντες τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς τὸν ἔπαινον, ἔτι δὲ καὶ ἐγκριμὰ τινὰ, οἷον Σωκράτης καὶ Σμύρνης, ὅχι ἀγνή. Ταῦτα δὲ ἤρσαν εἰς τὴς παρόντας τῶσιν, ὡς ἐγένετο κρέτος χειρῶν πολλῶν, ὡς εἰς θέατρον, καὶ πολλὸς ὁ ἔπαινος τῆς παιδείας ἐκ τούτου κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν.

Μετ' ἐπιποτάτην τὸ ὑπόσιον ἔσειλες ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐφημεριδος σας περὶ τῶ εἰς Βυζαντινὸν συσταθέντος Λυκείου, καὶ τὸ ἐκονομικῶσιν εἰς πολλὰς. Ἐπροξένησεν εἰς ὅλους τὸς φιλοκάλους μεγάλην χαρὰν, εἰς δὲ τῆς ἐναντίας μεριδος κατακλύσθη. Ἐκμεθῆ ἀντήραφεν καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Εἶδε δὲ μνησθῶσιν κατὰ δύναμιν καὶ ἄλλοι τὸν ἐνεργέτην τῶ γένους Ἰγνατίου! (ε). Ἰγναίον!

B.

(α) Διὰ νὰ ἔχῃσι ἰδεὰν καθαρῶτερον τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ ἐξεύρωσι νὰ ἀπαντήσωσι εἰς τὰς συνοφαντίας τινῶν, ἴσως καὶ αὐτοὶ καταβουώντων κατὰ τῶν συνησάντων τὸ Γυμνάσιον, καὶ θελησάντων νὰ τὸ ἐνώσωσι μετὰ τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, τὸ ποσοῖον ὀμιλεῖσι τινὲς ἀσυγχώρητον ἀμάρτημα, μᾶτε, φίλε, ὅτι ἡ παλαιὰ Σχολὴ ἐσυστάθη πρὸ πενήκοντα περὶ πε ἐνιαυτῶν. Ἰεροδότης τις, ἀνὴρ πεκαυθευμένος καὶ καλοκἀγαθός, συνεργῆς ὀλίγους τινὰς εὐφῶν, ἐπροκίσειεν αὐτὴν ὑποκτενομένους δὲ τινὰς τῆ καιρῶ ἐκείνη λυμπαίνωσιν, ἔβαλε τὴν Σχολὴν ταύτην ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Βρετανῶν, ἐκλήξας τέσσαρας αὐτονομῶσ ἐπιπέσωσιν, καὶ ὁραθεῖσασιν νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀλληλοδιαδόχως, ὅτι τε ἐπίτροποι καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑπὸ τῶν κατὰ καιρῶν προκατόχων αὐτῶν πληρεξουσίως. Ἐκύρωσε δὲ ταῦτα καὶ διὰ πατριαρχικῶν διαταγῶν τῆς Μεγάλῆς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα λοιπὸν ἐπερῶσιντο μέχρι τινὸς κατὰ τὴν πρόνοιαν τῶ συνησάντων, καὶ ὡς ὀμιλεῖται ἡ Σχολὴ τῆς Σμυρναῖος, ὡς τὸ σύστημα κατὰ πάντα ἀνεξάρτητον ἐκ τῆς πόλεως. Κατὰ τινὰ δὲ συμβῶσιν πυρκαϊὰν ἢ οἰκισμὸν τῆς Σχολῆς ἐξηλειφθῆν· ἐξελίκοι δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ πρόσοδοι. Ἐγενε λοιπὸν παρὰ πολλῶν νέων συνεισφορῶν, καὶ ἐκτισθῆ ἡ Σχολὴ ἐκ νέου λιθοκτίσθι, ἐκποιικῶσιν μετὰ νέας προσόδους, καὶ ἐκπλατῶσιν κατὰ καιροῦ δι' ἀφιερωμάτων τῶν ἀποθηκῶ των καλοκἀγαθῶν ὁμογενῶν. Διωρίσθησαν ἐπὶ τούτῳ νὰ περιερχῶσιν καὶ δῖσχοι εἰς τὰς ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀξιδανῶσιν αἱ πρόσοδοι τῆς.

Τοιαυτῶσιν οἱ Σμυρναῖοι, λαβόντες τὸ ἐνδοξίον παρὰ τῶ καλοκἀγαθῶν μακαρίτων Ἰεροδότη, εἰδείσαν ἐκ τῶν πράξεων, ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παῖδες, καὶ ἀξίσι νὰ ἔχωσιν κοινὴν τῆς πόλεως Σχολὴν· ἀλλ' ἡμέλεισιν νὰ τὴν ἐμμελῶσιν καὶ εἰς βίβεισι ἀναλόγους, μεταβάλλουτες τὰς παλαιὰς τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης Σχολῆς διαδοχὰς, καὶ τὴν

δικαιῶν αὐτῆς. Ἡμεληθήσαν δὲ τὶς οὐκ εἰς ἀπαγαγῆς ἐκείνης, ὡς ἀπὸ τῶν τεισάρων ἐπιτρόπων, ὅπως τὴν Σχολὴν μόνος εἴτε ἐρχάτος οἱ Δημογεροντες τῆς πόλεως, ἐξεργετήτες ἐκ τῶν Ἀυτοκράτορων τῶ συμπολίτου αὐτῶν Κοραῆ Στοιχειῶν, ἢ θέλοντες νὰ μιμηθῶσι τὰ καλά τῶν Χιανῶν ἢ Κωδικαίων, ἐπαύθησαν ἢ τὴν Σχολὴν, ἢ φροντίσαν νὰ τὴν φέρωσι εἰς κατάστασιν ἀξίαν τῆς Σμύρνης, καταλαύοντες αὐτὴν ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ ἐξήγησαν παρὰ τὴν μέχρι τότε δεσποτικῶς διοικητὸς τῶν Σχολῶν, ἢ μὴ καταλειφθέντες ἐπιτρόπων, λόγων περὶ τῶν πεπραγμένων. Ὁ δὲ ἔφερεν εἰς μέσον τὰς πρὸ πολλῶν ματαιωθεῖσας διατάξεις, ἢ χειροτονησας ἐκ τῶν οἰκείων τε συνεπιτρόπων, ἀνεκρίθη τὴν εἰς ἄλλας καιρῶν ἢ εἰς ἄλλας περιστάσεις προσληθεῖσας εἰς σύστασιν τῆς πρώην Σχολῆς Βρετανικῆν προσασίαν.

Ὁ ἴσχυος τῶν Βρεττανῶν δὲν ἤθελον εἶδαι βέβαια ἔτε Βρεττανὸς, ἔτε ἴσχυος, ἐὰν ἀπαφίρῃ, ἢ παρῆμει τὴν προσῶσαν εἰς τοιαύτην προσασίαν τιμὴν. Ἡ πολυχρόνιος δυσυχία κατένευε τῆς Γραικῶν νὰ ἔχωσι χρεῖαν τοιαύτης προσασίας, ἢ νὰ μὴ διακρίνωσι, ὅτι εἰς ὅποιαν δύνατο περιστάσει ἐντιμότερον ἢ συμφερέτερον εἶναι εἰς ἔθνος ἕκαστον νὰ συμματῶται καθ' ἑαυτὸ, προσαυεόμενον οἰκοδεν ἢ ὄχι ἕξωθεν.

Τοιοῦτοτρόπως, φίλε, προσηρόωθησαν αἱ παλαιαὶ διατάξεις εἰς νέα σύμματα, ἀπὸ ταῦτα συνεκροτήθησαν μὲ ἰκανὴν μὲν προθυμίαν διὰ τὸ καλὸν, χωρὶς ἰκανὴν ὅμως πρόνοιαν διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐκείων ἀνευτροπίων θεμελιῶν. Ἐκ τούτου ἐγενήθησαν αἱ νέα ταραχαὶ μεταξὺ παλαιῶν ἢ νέων Δημογεροντῶν, τῶν μὲν θελοῦτων τὸ κοινὸν νὰ γινῆ κοινόν, τῶν δὲ καταθώωντων νὰ μὴ ἀνατρέπωται τὰ ἐκ προγόνων ἐρρηθιθέντα. Συμπεριέμνη σὺ, φίλε, ἦδη τίς τῶν δύο μερίδων ἔχει τὰ περισσότερα δίκαια.

(β) Ὁ Κοραῆς ἐργάσασθε τὸν Θεόφιλον προσωπικῶς, ἢ φαίνεται, ὅτι τὸν εἶχον εἰς ὑπόληψιν, τὸν δὲ Κέμαν γνωρίζει ἐκ τῶν ὁσίων ἐξέδωκε βιβλίον, ἢ τὸν κρίνει ἀξίον τῆς Σμύρνης Διδάσκαλον εἰς τὰ Προλεγόμενα τῶ Δ' Τόμου τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐξείρμεν λοιπὸν, ἔτι, ὡς φιλογενῆς, ἀγαπῆ ἢ τιμῆ ἢ τῆς δύο· ἀς ἴδωμεν πῶς θέλωσι δικαιοσύνη ἢ αὐτοὶ τὴν φιλίαν τε, τιμῶντες τὴν γεννησάμενην ἢ θρησκείαν αὐτῶν Μητρίδα (κατὰ τοὺς Κρήτας) Σμύρνην, ἢ φέροντες εἰς ὁμόνοιαν τὸς συμπολίτας αὐτῆ Σμυρναῖες, διὰ νὰ συνήμισαι τὰ καλά, ἢ νὰ εὐεργετήσωσιν ἀλλήλους τὸ ἔθνος, φωτιζόντες ἢ πωρηγνόντες εἰς συνεματίων τῶν κειμένων.

(γ) Ὁ Οἰκονόμος ἔτος, ὃς ἐκ Σαρδανίας τῆς Θεσσαλίας ὁρμάμενος, εἶναι δεινὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, φιλογενῆς μᾶλλον ἐνθεσιασμῶ, ἢ ζηλωτῆς εἰς ὑπερβολὴν τῆς μέσης τῆ Κοραῆ. Παρὰ τὸ διδασκαλικὸν τῶ Γεωμασίᾳ ἐπαγγέλμα ἐκαστοῦ ἢ ὡς Πιπότην, ἢ ὡς Ἰεροκήρυκῆ χωρὶς ἐπ' ἡμεῶν, ἐκείνος ἀνευτροπίων, ἢ μεταξὺ αὐτῶν τῶ ἀλλογενῶν Ευρωπαϊκῶν πολλοὶ, συρρέουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ τὸν ἐκύωσιν. Ὁ ἀνευτροπίων ἄτος, χωρὶς νὰ διατρέψῃ σφετὴ εἰς ἀλλοθῶν, ἔγνην εὐκρατῆς διαφορῶν ἡλωσῶν τῆς Ευρωπῆς, ἢ ἐπισημονικῶς. Αἱ Ἀκαδημίαι, ἢ οἱ σφετῆς Ευρώπης ἤθελον εἶδαι διὰ τὸ πνεύματὸν προσφερέσασθαι σάθην πρὸς τελειοτέρων ἐξάσκωσιν τῶν λαμπρῶν τε προτερημάτων. Πρὸ πολλῆ καταγοῦνται εἰς τὴν ματάρωσιν τῶν Τραγωιδῶν τῶ Ευριπίδου. Εἶδε νὰ ἴδωσι ποτὲ τὸ φῶς τελειοποιηθεῖσαι.

(δ) Ὁ Κεῖμας ἠκολούθησα πρώτος τὰς εἰς τὸν Ἡρόδοτον τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης τῆ Κεραῆ συμφυλάς καταγοῦνόμενος ἐπιμελῶς εἰς τὴν χρῆσιν ἢ κωνοσῶν τῆς σνήθους ἡμῶν ἡλωσῶν. Ἦσαν βέβαια ἢ οἰκοθῶν ἰκανῶς ἐξωκλησμένους μὲ εἰδῶσιν τῆς προγενεῖς ἡλωσῶν, ἢ μὲ κρίσιν διὰ νὰ συνεργῆσιν εἰς τὸ καθῆμενὸν μὲ περισσοτέραν εὐδοκίμωσιν παρὰ πολλὰς ἄλλας μακαρονιάς, μεγάλα φανταζόμενες ἢ ἐπαρηγελλώμενες, ἢ δὲ εἶναι τῆς πατριῶς τῶν σφαλερῶς νομίζοντων, ἢ λαγόντων, ὅτι ἀρνεῖ πρῶτα νὰ κειθόμενοι, ἢ εἶναι περιττὸν νὰ κωρηγῶμεν λειψῆς ἢ καίνας Γραμματικῆς· ἀλλ' εἶναι πεπληροφορημένους, ὅτι ὁ καλῶς συγκροτημένος ἄνευτροπος εἶναι ὁ ἢ νῦν ἢ λόγων ἔχων ἀναλόγως ἐσελισμένους. Τὴν αὐτὴν χρῆσιν ἢ σολισμὸν τῆς ἡλωσῶν ἴδωμεν ἔτι εἰσύχως ἢ τὸ Λύκειον τῶ Βυκορέσιον. Τῶ τῆ προσασίαν τῶ Ἰγνατίου ἢ τὴν ἀνηγῆν τῶ Βυβαλάχου, ἢ μὲ μέσα ἀδρά, τὸ Λύκειον εἶναι βέβαια εἰς κατάστασιν νὰ κατορθώσῃ πολλὰ καλά. Εἶδε νὰ μὴ ἐπιβλέψῃ ἢ εἰς αὐτὸ ποτὲ βάσκανος σφαλμῶς, διὰ νὰ παραμεληθῶσιν. Ἀπὸ δὲ ἀπῆξ βίβωσῶσι σὺν θεῶ, ἔχομεν χρῆσιν ἐλπίδας.

(ε) Ποία πόλις; ἐδύναμν νὰ εἶπω, ποία ἢ κολοθῆ χώρα δὲν εἶδῶσιν νὰ μιμηθῆ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς τῶ Βυκορέσιον; Τῆ τῶν Ἀρχιερέων δὲν εἶδῶσιν νὰ μιμηθῆ τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου; Οἱ περισσότεροι τῶν ἀνευτροπίων ὅμως κρησασίζόμεθα ἐν ἀμαρτίαις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅταν ἐμλεῖκαμεν τῶ χρεῖς μας, ἢ ἀγνώμεν, ὅτι πολλὰκις καταρθῶνται ἢ αὐτὰ τὰ ἀδύνατα φαινόμενα, ὅταν οἱ ἀνευτροπίων προσπαθῶσι μὲ ἄλλες τῆς πρώτης τὴν κατορθῶσιν τῶν δυνατῶν. Ἐξ ἐναντίας ὄχι μόνον τὰ δυνατὰ καταρθῶνται διὰ τῆς ἀμελείας, ἢ καταχρήσεως ἀκατόρθωτα, ἀλλὰ ἢ αὐτὰ τὰ ἐμπεράτως ἐνεργήμενα, καταρθῶνται. Τὸ Βυκορέσιον αὐτὸ εἶναι τῶ λόγῳ ἀπῶδειξις.

Ἡ εἰς Λύκειον ἦδη μεταμρφωθεῖσα αὐτὴ Σχολὴ ἦτο πρὸ πολλῶ πρὸς αὐτάρκειαν πετριμισμένη, διὰ νὰ γινῆ ὠφέλιμος. Ὅτε ὁ πρώην Οὐγγροβλαχίας Δισιδεὸς εἶχεν εἰς αὐτὴν ἡμῶν ἐργάστον, ἢ μετεχειρίζετο τὴν μακαροῦν διδασκαλίαν Λάμπρον, ἢ τὸν ἦδη κίβητα ἀρχιδιδασκαλεύοντα Βαβαλάχον, τίσις ἢ τίσις ἔργου.

πεις εφωτίσθησαν εις αὐτήν. Ὅτε δὲ αἱ περιβάσεις ἀπεμάκρυναν τὸν καλὸν ποιμένα, οἱ κυρίως χρεωσθέντες πρὸς ἐνοσιζῶνται τὴν ἐνδοξότεραν εὐλήν τῆς πατρίδος ταύτης, ἢ τὰ προμηθεύσασιν εἰς τὴν Σχολὴν πόρος, ἐὰν δὲν εἶχε, παρμηλέων, ἢ ἐκαρπύετο ἰσως αὐτοὶ ἢ τὰς παρέσσας αὐτῆς προσόδους ὅθεν, μετὰ τὴν τελευταίην μάλινα τῷ μακαρίτῃ Λάμπρῳ, κατήγγησεν ἡ Σχολὴ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. ἘΛΘὼν δ' Ἰγνατίος ἐναλαβὼν τὴν φροντίδα, κατέστησε τὴν πρώην Σχολὴν Λύκειον.

Ἡ δὲ Σχολὴ τῷ Ἰασσίῳ, ἔχουσα παρόμοια μέτρα, ἐπειδὴ ἔτε Ἰγνατίου ἔχει προσάτην, ἔτε ἄλλου φιλοπάτριδα, ἔτε φαίνεται, ἔτε ἀκούεται. Τί δὲν ἐλπίζεται ἐκ μόνης τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Ἰγνατίου εἰς τὸ ὅποιον ἐδεμελίωσε καλόν;

Ἡσοφὸν γὰρ ἔν βύλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ, ἢ μία γνώμη, λόγον ἔχουσα ἢ πειθῶ, τὰ κάλλισα, ἢ ἡμέγιστα διαπράττεται τῶν κοινῶν. (Πλάταρ. Περί τῆς εἰς πρεσβυτέραν πολιτείας.)¹⁴

Εἰς τὴν Ἑλλάδα προφασίζόμεθα τὸς κρατύντας ἢ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι πολλὰκις γινόμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ τῆς κακίας αὐτῶν αἰτίοι. Τώρα σὺν θεῶ ἡμᾶς λειπεῖ ἢ ἡ πρόφασις αὐτῆ. τὸ κράτος ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύει τὴν σύστασιν τῶν Σχολείων, τῶν Μασθημάτων, τῆς Τυπογραφίας κ. τ. λ., ἀλλ' αἰδανόμενον τὸ ἐξ αὐτῶν ὄφελος, ἢ μεταξὺ τῷ ἴδιῳ αὐτῷ ἔθνος τὰ συκαίνει, ἢ τὰ εἰρσκιόμενα τῶν ὑψηλῶν διδασκαλῶν ὑπερασπίζεται, ἢ ἄλλα παρακινεῖ νὰ γίνωνται. Τὸ αὐτὸ πρᾶττισι ἢ πολλοὶ τοτάρχει. Εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτὸ εἰσέστησεν ὁ καλοκαίφθατος πύργῳ Μωρῆς δι' αὐτοκρατορικῷ ψφίσματος τὴν εἰς Κερὶ Κεσμε Σχολὴν. Ὁ Τοτάρχεις Θεσσαλονίκης προμηθεύεται πολλὰ φυσικὰ ἢ μαθηματικὰ ὄργανα. Εἶναι πασίγνωστος ἢ τῷ περιωρῶμ Ἡγήμενός Γωσπίνων τῶν τῶς ἔχουσε Διδασκάλους ἢ Σχολεῖα εὐνοια.

Προφασίζόμεθα τὰ βαρῆα ἔξοδα τῶν πόλεων, ἢ τὰ ἐνὸς ἐκάστου ἰδιαίτερα. Τοιαῦτα ἔξοδα ἔκποτε δὲν ἐλλείπουν, ὁ τρόπος μόνον τῆς ἐξδοείσεως διαφέρει, ἢ κατακαίνει ἢ ἐνδοξα ἢ ἀνάλογα τῆς καταστάσεως ἐκάστου, ἢ ἀδοξα ἢ ἄσωτα, ἢ ἢ ἀναγκαῖα ἢ σωτήρια, ἢ περιττὰ ἢ ὀλιάρια. Ποῖα χώρα σιμὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐξῶδων δὲν δύναται νὰ συνισφῆρῃ ἢ τὰ χρεωζόμενα εἰς μισθὸν διδασκάλου, ἢ διδασκάλων; εἰς σύστασιν βιβλιοθήκης, ἢ ἐκδοσιν βιβλίων, ἀναλόγως μὲ τὴν κατάστασιν ἢ ἐκτασίν τῆς; Βέβαια ἄδεμα, ἀν δὲν ἔχη λύκειν ἀντι ποιμένων, πρεσῶτας μωρῶς, ἀντὶ φρονιμῶν ἢ πολιτικῶν. Τίς τῶν Ἀρχιερέων δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ τὸν Οὐγγυροβλαχίας Ἰγνατίου; Βέβαια ἴδεις, ἀν δὲν ἦναι μεταπέφρων ἢ ἀπολίτευτος, ἢ νομίζῃ, ὅτι αἱ λαμπροφροναί, ἢ πὶ ἰπποτροφία, ἢ πὶ λοπκαὶ πολυτέλειαι τῶν ὁμαίωσι περισσύτερον, ἢ εἰς τὸ ποιμῶν, ἢ εἰς ὅτις τὸς κρατύντας, παρὰ τὴν ἀρετὴν. Ἄλλ' ἴδομεν πάντοτε τὸ ἀναντίον, δηλαδὴ ἴδομεν τρέχον τὸ ποιμῶν κατέστη τῶν εὐτελῶν ποιμῶν ὅποιος δὴ ποτε τάξεως, σεμνολογῶν αὐτῆς ἢ εὐλαθήμενῶν, τῆς δὲ πολυτελεῖς νὰ λογίζηται ὡς Τελῶνας ἢ Φαρσαίως, ἢ Σατράπας, ὑπακῶν ἰσως ἐξ ἀνάγκης, ἢ διὰ πολιτικὸν, ἀποσεφόμενῶν δ' αὐτὸς ὡς λυμαιῶνας, ἢ καταφρονητῆς τῆς εὐαγγελικῆς λιτότητος, ἢ τὴν ἀνθρωπότητα μὴ σεβομῶν.

Καὶ οἱ κρατύντες δὲ αὐτοὶ, ἀνδέχονται διὰ τὸ πολιτικὸν τὸς πολυτελεῖς τῶν Ἀρχιερέων; ἢ τῆς μεταχειρίζονται ὡς ὄργανα τῆς διοικήσεως, ἐνσωματίζονται ὅμως ἀσυγκρίτως περισσύτερον εἰς τὸς ἀληθινῶν ὑπηρέτας τῷ Εὐαγγελίῳ. Ὅλγα βέβαια εἶναι τὰ ἀναντία παραδείγματα, γινόμεντα τυχόν ἐξ ἀρετῆς πατάτασιν ἀπέγκτου ἢ ἀγνοήσεως τὸ πρὸς καιρὸν πολιτεύεσθαι, ἢ ἐκ δεινῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὅποιαις ἢ οἱ πολυτελεῖς Ἀρχιερεῖς σπανίως εὐτυχεῖσιν.

Πολλὰ οἰκείως, νομίζω, ἐφαρμόζεται εἰς τὸς καλῶς Ἀρχιερεῖς τῶν Γραικῶν, τὸς ἢ τὸ ὄνομα ἢ τὸ πρᾶγμα τῶν λαογικῶν προσάτων ἀληθεῖς ποιμένες, ὃ, τι εἶπεν ὁ θεὸς Πλάταρχος περὶ τῶν ἀγαθῶν Βασιλέων. Ἡκαρπῶν μὲν γὰρ εὐφορίαν εὐκράσια ποιεῖ ἢ λεπτότης τῷ περιέχοντος ἀέρος, τεχνῶν δὲ ἢ φύσεων ἀγαθῶν ἀξίωσιν ἐνέμνησεν, ἢ τιμῆ, ἢ φιλαθροῦτι Βασιλέως ἐκκαλεῖται. (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς βιβλ. Β')